

O ALTERNATIVNOM UOKVIRAVANJU DOGAĐAJA U NOVINAMA

Sažetak: U ovom radu se ispituje kako je u novinskim člancima (*Večernje novosti*, *Politika*, *Danas*) prikazan protest taksista u Beogradu (s jeseni 2019. godine). Kao teorijsko uporište poslužiće dve teorije okvira: jedna, razrađena u mas-mediologiji/komunikologiji (Entman), i, druga, semantički osmišljena (pre svega u radovima Ch. Fillmorea), koje se integrišu u jedinstven pristup. Polazeći od sadržaja posmatranih članaka, uočavaju se različita jezička sredstva pomoću kojih se stvaraju/aktiviraju određeni (alternativni/„alternativni“) okviri [frames] u kojima se – unutar novinskog diskursa – predočava jedan isti događaj (protest taksista na beogradskim ulicama). Cilj rada je da se istraži kako se odgovarajućom selekcijom leksema medijski uokviruje protest taksista, što omogućava da se u narednom koraku – u daljem kritičkom osvrtu – prepoznaju naznake o političkim/ideološkim razlozima za takav tip verbalnih/tekstualnih okvira u posmatranim dnevnim novinama.

Ključne reči: analiza sadržaja, teorija okvira i medijsko uokviravanje, diskurs novina.

1. Uvod: teorijski okvir, cilj rada i korpus

1.1. Prve dve sedmice oktobra 2019. godine odvijali su se protesti taksista na beogradskim ulicama zbog dolaska kompanije *CarGo* i najave da će i oni krenuti da se bave prevozom putnika. Nakon nekoliko ponovljenih upozorenja da će početi s protestima ukoliko se nadležni s njima ne dogovore, taksisti su se na kraju odlučili za taj korak. U većini medija, štampanih i elektronskih, dosta je pažnje posvećeno ovom događaju, ali nije u svim novinskim napisima koji su se bavili ovim događajem na isti način izveštavano. U ovom istraživanju posmatrao sam i analizirao novinske članke (ukupno njih 25) o protestima taksista u Beogradu koji su objavljivani u onlajn izdanjima dnevnih listova *Večernje novosti*, *Politika* i *Danas*, želeći da utvrdim kako se odgovarajućom selekcijom leksema medijski uokviruje protest, odnosno kakvi su to alternativni načini prisutni u izveštavanju o jednom, na prvi pogled nepolitičkom, događaju kakav je protest taksista. Nisu sve ove novine posvetile podjednaku pažnju protestima, pa stoga nije u njima bio objavljen ni isti broj tekstova o protestima, ali se u svima njima dovoljno pisalo da se može govoriti o određenim okvirima (modelima) kako su protesti predstavljeni i na osnovu kojih

se može izvršiti poređenje o načinu izveštavanja u njima.¹ Metod koji se koristi u ovom istraživanju je induktivni, dakle, polazi se od prikupljenih tekstova u kojima se potom registruju/utvrđuju okviri.

1.2 *Pojam okvira u sociologiji i komunikologiji.* Gregory Bateson (1972) prvi u nauku (antropologiju) uvodi pojam *okvira* [frame], po analogiji sa ramom koji izdvaja i razgraničava sliku od onoga što je „ne-slika”, određujući ga kao (mentalno) sredstvo kojim se delimitiraju „klase ili nizovi poruka (ili smislenog ponašanja)” (Bateson, 1972: 186). Kazano psihološkim terminima, okviri služe da se odeli figura od osnove. Batesonovu ideju o okvirima prilagođava svojoj sociološkoj orijentaciji Erving Goffman (1974) i dalje je razrađuje primenjujući koncept okvira na ono što je pasionirano izučavao – svakodnevne situacije, utvrdivši da „određenje situacije nastaje u saglasju sa principima organizovanja koji upravljaju društvenim događajima i našem subjektivnom učešću u njima” (1974: 9–10).

Unutar sociologije je, dakle, Goffman skovao termin „analiza okvira” [frame analysis] kako bi opisao proces dekonstruisanja „organizacije iskustva” pojedinca (1974: 11). On je zapravo pokušao doći do krajnjih, odnosno osnovnih okvira razumevanja, koji su u nekom društvu dostupni, a koji su odgovorni za osmišljavanje, tj. poimanje događaja u kojima pojedinac učestvuje ili kojima svedoči. Jedan od glavnih Goffmanovih doprinosa na ovom polju bila je ideja o tzv. primarnim okvirima. On je, naime, pretpostavio da su primarni okviri prvi nivo organizacije (našeg/pojedinčevog) iskustva, jer smo, kako veli, „skloni da doživljavamo događaje u okviru primarnih okvira, a vrsta okvira koji koristimo pruža način opisivanja događaja na koji se on primenjuje” (Goffman, 1974: 24), dodajući da su „društveni činovi i uopšte život razumljivi upravo zbog primarnih okvira koji nas [o tome] obaveštavaju” (Ibid., 26). Od dva diskretna primarna okvira – *prirodnog* i *društvenog*² – u ovom istraživanju, naravno, akcenat je na drugom, jer je on relevantan za ispitivanje alternativnih okvira koji se javljaju u novinskom izveštavanju o događaju koji se ovde razmatra. Gitlin (1980: 7) ističe kako su okviri „istrajni obrasci spoznaje, interpretacije i predočavanja, odabira, isticanja i isključivanja, te pomoću njih oni koji upravljaju simbolima rutinski organizuju diskurs”.

Ako se ima u vidu fokus na onlajn izdanja srpskih dnevnih novina, dakle, na tu vrstu korpusnog materijala, onda je korisno podsetiti se i određenja pojma okvira kod komunikologa Roberta Entmana, koji u svojim studijama takođe polazi

¹ Korpus za istraživanje sačinjen je od članaka objavljenih ovih datuma u onlajn izdanjima novina: korpus *Politike* [kodirano kao Pol01, Pol02 itd.] činilo je 7 tekstova - Pol01, 1. X 2019; Pol02, 3. X 2019; Pol03, 3. X 2019; Pol04, 4. X 2019; Pol05, 7. X 2019; Pol06, 7. X 2019; Pol07, 10. X 2019; korpus lista *Danas* činilo je 6 tekstova – Dan01, 30. IX 2019; Dan02, 3. X 2019; Dan03, 6. X 2019; Dan04, 13. X 2019; Dan05, 14. X 2019; Dan06, 15. X 2019; korpus *Večernjih novosti* činilo je 12 tekstova – Vn01, 30. IX 2019; Vn02, 1. X 2019; Vn03, 2. X 2019; Vn04, 3. X 2019; Vn05, 4. X 2019; Vn06, 7. X 2019; Vn07, 8. X 2019; Vn08, 9. X 2019; Vn09, 11. X 2019; Vn10, 13. X 2019; Vn11, 14. X 2019; Vn12, 15. X 2019.

² Prirodni primarni okviri „identifikuju pojave koje se vide kao usmerene, neorijentisane, nenavodene, čisto fizičke”, dok društveni primarni okviri „pružaju pozadinsko razumevanje za događaje koji uključuju volju, cilj i kontrolu napora inteligencije, agentivnost” (Goffman, 1974: 22).

od Goffmanovog određenja, ali dodaje da „upotrebiti okvir znači *odabrati izvesne aspekte stvarnosti* i tako naglasiti i u tekstu *stanovište* koje sugerise određeno sagledavanje reprezentovanog problema, tumačenja uzročno-posledičnih odnosa, moralnu evaluaciju i/ili preporuku za rešenje onoga o čemu tekst govori” (Entman, 1993: 52).

Za sve ove (i druge istraživače) očito je da okvir predstavlja neku vrste organizujuće, strukturirajuće ideje koja, time što neke elemente ističe a druge potiskuje, jedne odabira a druge izostavlja, aktivira izvesne kognitivne instrumente obrade (percipiranog materijala) i na taj način definiše ono ka čemu nas simboli (iskazani različitim semiotičkim resursima) upravljaju – npr. identifikujući semiotika definišući neki problem, njegov(e) uzrok(e), moguće rešenje, posledice itd. (up. Entman 1993)³ Npr. Cappella i Jamieson (1996) predlažu četiri kriterijuma kojima se okvir mora ispuniti: da ima prepoznatljive konceptualne i jezičke karakteristike; da se uobičajeno tako posmatra u novinarskoj praksi; da je jedan okvir moguće pouzdano razlikovati od ostalih; i da bi, naposljetku, okvir trebalo da odlikuje reprezentativnost/prepoznat(ljiv)ost. Ovo je na tragu onoga što Entman (1993: 52) sugerise u pomenutom seminalnom radu pišući da se okviri u vestima mogu sagledati i identifikovati „prisustvom ili odsustvom određenih ključnih reči, tipičnih fraza, stereotipnih slika, izvora informacija i rečenica koje tematski ojačavaju skup činjenica ili (vrednosnih) sudova”. Upravo o ovome, u svom konstruktivističkom pristupu, pišu Ganson i Modigliani (1989: 3) identifikujući „sredstva za uokviravanje”, koja kondenzuju informacije: (1) metafore, (2) primere (npr. istorijski primeri na osnovu kojih se može izvući neki zaključak), (3) krilatice [catchphrases], (4) opise i (5) slike (up. i Tankard 2001: 101, koji predlaže listu od 11 mehanizama uokviravanja).⁴

1.3. *Pojam okvira u semantici*. Sve prethodno rečeno, što dolazi sa polja društvenih nauka (sociologije, antropologije, komunikologije i sl.), i te kako ima veze s konceptom okvira u semantici. Kao reakcija na komponencijalnu analizu u semantici, javlja se kod Charlesa Fillmora (1977) ideja da bi trebalo uvažiti

³ Pet opšt(ij)ih, uticajnih generičkih matriksnih okvira, koji su derivirali iz promatranja medijskih tekstova, Semetko i Valkenburg (2000) ovako identifikuju: ‘pripisivanje odgovornosti’, ‘ljudski interes’, ‘konflikt’, ‘moralnost’, ‘ekonomske posledice’, koji, budući da su generički, nadilaze tematske/sektorske granice, dok potom specifični okviri, vezani za određene teme, omogućuju dalju diversifikaciju unutar pomenutih opšt(ij)ih okvira. De Vreese i dr. (2001: 108) ističu kako „možemo razlikovati specifične i generičke okvire (za vesti). Specifični okviri referiraju na određene teme ili vesti, dok su generički okviri široko primenljivi na niz različitih vesti, neki čak i dužem vremenskom periodu, pa čak, potencijalno, i u različitim kulturnim kontekstima”. Činjenica je, prema ovim autorima, da pristup usmeren na određenu temu „(...) omogućava istraživanje uokviravanja određenih događaja uzimajući u obzir veću specifičnost i uvažavajući veći broj detalja, da može obuhvatiti naročite aspekte izbora, organizacije i razrade koji su prisutni u izveštavanju (...), što pak otežava generalizacije i poređenja (...)” (Ibid.).

⁴ U sada već obimnoj literaturi, najviše iz perspektive komunikoloških istraživanja, registruju se i nedostaci koje primena teorija okvira ispoljava u analizi medijskog sadržaja. Navedeno, međutim, nije nešto što je jedinstveno i isključivo vezano za ovu teoriju, nego pripada široj sferi (kritičkih) diskursnih studija – a reč je o istraživačevoj subjektivnosti (u pristupu/odabiru) koju je veoma teško (ako je uopšte i moguće) neutralizovati. Konkretnije, kada se ima na umu teorija okvira, neki od glavnih zastupnika teorije (npr. Semetko & Valkenburg 2000) napominju kako je ipak istraživač taj koji na kraju određuje/identifikuje okvire u analizi.

iskustveno, enciklopedijsko značenje u razumevanju leksike, odn. leksikona uopšte. Tako nastaje teorija nazvana *semantika scene i okvira* [scenes-and-frames semantics] ili (uprošćeno), kako će i danas biti poznata – *semantika okvira*.⁵ Fillmore (1977: 60) istupa protiv oštih (kategorijalnih) granica u semantici, i na primeru višeznačne lekseme „bachelor” pokazuje kako je znanje izvornih govornika o onome šta ta reč znači daleko obimnije i slojevitije od onoga što se u njenoj leksikografskoj/komponencijalnoj [a checklist theory of meaning] definiciji može naći. On konstatuje da mentalni koncepti deluju izvan (uskih) lingvističkih okvira, predlažući ideju sličnu onoj o prototipima koju iznosi Eleanor Rosch, gde postoje određeni članovi kategorije koji su bolji (tipičniji) predstavnici od drugih. Reč predstavlja kategoriju iskustva, a lingvisti bi trebalo da otkriju razloge koje govorna zajednica ima za formiranje kategorije koja je predstavljena rečju, te da taj razlog potom uključe u opis značenja reči. Semantika okvira je zapravo semantika razumevanja jer insistira na pitanju šta slušaoci/čitaoci moraju znati da bi razumeli neku reč (ili rečenicu). Fillmore tako uvodi pojam *prototipičnog okvira* [prototypical frame], koji predstavlja „nametanja strukture događaju (ili konceptualizaciji događaja) na utvrđen način i sa zadatom perspektivom” (Fillmore, 1977: 58), što ilustruje dobro znanim primerom s glagolima „kupiti/kupovati” [buy] i „prodati/prodavati” [sell] (i imeničkim izvedenicama iz grupe *nomina agentis* „kupac” [buyer] i „prodavac” [seller])⁶ koji – prema njegovoj teoriji (a nasuprot krutim strukturalističkim postavkama) – pripadaju istom (prototipičnom) okviru (u konkretnom slučaju: okviru „trgovačkog/komercijalnog događaja” [commercial event]⁷). Prema tome, semantički okvir predstavlja svojevrsan „ram” u kojem su koherentno strukturirani koncepti, pri čemu je, ukoliko je neki iz skupa koncepata nepoznat učesnicima u komunikaciji, onemogućeno da se i ostali potpuno shvate. Reči aktiviraju (prizivaju) okvire i denotiraju delove okvira, upućujući na perspektivu iz koje se sagledava određena situacija. Tako okviri služe i isticanju određenih elemenata unutar njega, tj. određenih aspekata situacije, i praktično nameću tačku gledišta u odnosu na neki događaj, ali i deluju povratno – omogućavajući da se reči shvate.⁸

⁵ Po Fillmoru, razlika između scene i okvira je uglavnom praktične prirode – scena se odnosi na našu iskustvenu stvarnost, dok se okvir odnosi na deo jezičkog konteksta: „okvir je bilo koji *sistem jezičkih izbora* (pri čemu je najjednostavniji onaj koji se tiče reči, ali uključuje i izbor gramatičkih pravila ili gramatičkih kategorija) koji se mogu povezati sa prototipskim primerima/instancama scene” (Fillmore, 1977: 63).

⁶ Fillmoreov pristup okvirima dominantno je usmeren, što je vidljivo iz ovog primera, na sintaksičku strukturu glagola, odnosno okvir služi da objasni sintaksičko ponašanje glagola.

⁷ Podrazumeva se da potpuni opis ovih glagola i imenica mora uključivati i podatke o njihovim gramatičkim svojstvima i različitim sintaksičkim modelima u kojima se pojavljuju (npr. ko se javlja u subjekatskoj a ko u objekatskoj poziciji, koji su elementi obavezni a koji su opcioni i sl.).

⁸ Na Fillmoreov koncept okvira naslanja se kognitivista Barsalou (1992) kada kaže kako se okvir odnosi na dobro utvrđene strukture pamćenja koje su od suštinske važnosti za razumevanje značenja. Prema mišljenju Barsaloua (1992: 29) tri su osnovne komponente okvira: (i) skupovi atributa (s odnosnim vrednostima) [attribute-value sets], koji čine jezgro okvira (pri čemu se atribut određuje kao „koncept koji opisuje aspekt barem jednog člana posmatrane kategorije, npr. *boja* opisuje jedan aspekt *ptica*, dok *lokacija* opisuje jedan aspekt *odmora*” – Barsalou, 1992: 30, dok je sam koncept „deskriptivna

Ovakvo shvatanje okvira i uokviravanja blisko je Lakoffu (2004; 2006), koji razlikuje *površinsko* (ili *konceptualno*) *uokviravanje* [surface framing] od *dubinskog uokviravanja* [deep framing]. Iako ni kod Lakoffa nije eksplicitno definisano, u osnovi površinsko uokviravanje podrazumeva pažljivu selekciju reči/izraza zahvaljujući kojima se slušaoci/čitaoci „usmeravaju” na neke aspekte situacije o kojoj je reč upravo prizivanjem određenih okvira (za koje su okidači date reči), dok su dubinski okviri kognitivne strukture u dugotrajnoj memoriji (LTM) koje podrazumevaju određene vrednosti.⁹ Jasno, ovde će od glavnog interesa biti tzv. površinski okviri. Iz ovoga se vidi komplementarnost pojmova *okvir* u komunikologiji i semantici, što omogućava da budu integrisani u analizi i diskusiji primera koji slede.

2. Analiza empirijskog materijala i diskusija

2.1. *Filmorovski određen okvir protesta*. Ako bi se na filmorovski način predstavljao okvir protesta, to bi moglo izgledati ovako: *protestovati* znači odlučno i otvoreno izjaviti protest, nezadovoljstvo protiv koga, čega (RSJ 2007), pri čemu je *protest* odlučno, otvoreno i kategorično izraženo neslaganje, nezadovoljstvo protiv čega što se smatra kao nepravilno. Slično, samo poređenja radi, može se pročitati i u kembričkom onlajn rečniku za reč imenicu i glagol (*to*) *protest*: an occasion when people show that they disagree strongly with something by standing together (...), especially on the streets (hold/organize/stage a protest); to express disagreement with, disapproval of, or opposition to something by complaining strongly about it. Dakle, semantički okvir protesta podrazumeva jednog učesnika koji izražava protest, samu radnju protestovanja, te potencijalnog drugog učesnika protiv koga se protestuje ili, umesto drugog učesnika, razlog koji je doveo do protesta (ovde je impliciran drugi učesnik koji je svojim (ne)činjenjem proizveo posledice zbog kojih prvi učesnik organizuje/izražava protest). U principu, pored ovih jezgrenih delova protestnog okvira, kao periferni elementi javljaju se npr. instrumenti (sredstva) kojima se oni koji protestuju koriste, lokacija (prostor) gde se protest održava i sl. Naravno, kakva će biti sintaksička formalizacija ovih elemenata protestnog okvira zavisi od strukturiranja rečenice/teksta (tako npr. pri anonimizaciji, odn. impersonalizaciji može izostati, na prvi pogled neočekivano/neuobičajeno, prvi participant – onaj ko izvodi proteste). Da li je ovakav okvir realizovan/očuvan u posmatranim člancima ili je došlo do njegove modifikacije?

informacija koju ljudi kognitivno reprezentuju za neku kategoriju” (Ibid., 31), zatim (ii) strukturne invarijante (što znači da atributi unutar okvira nisu međusobno nezavisni nego da su „često povezani korelaciono i konceptualno”) i (iii) ograničenja („koja izazivaju sistematsku varijabilnost u vrednostima atributa”).

⁹ „Površinski (ili kognitivni) okviri su vezani za reči/izraze poput ‘rat protiv terorizma’ koji istovremeno aktiviraju dubinske okvire ali i zavise od njih. Ovo su najosnovniji okviri koji formiraju moralni pogled na svet ili političku filozofiju. Dubinski okviri definišu nečiji sveukupni ‘zdravi razum’. Bez dubinskih okvira ne bi bilo ničeg za šta bi se površinski okviri mogli ‘uhvatiti’. Slogani nemaju nikakvog smisla ako ne postoji odgovarajući dubinski okvir [kojem korespondiraju]” (Lakoff, 2006: 29).

2.2. Pogledajmo najpre kako *Večernje novosti*, koje su u poređenju s drugim dvama listovima najviše članaka o protestu objavile, prvi put izveštavaju o ovom događaju:

[Vn01] TAKSISTI RADIKALIZUJU PROTEST: Prevoznici najavljuju „dvokratnu” blokadu Beograda, ujutru i popodne!

TAKSISTI su u ponedeljak sa više od 2.000 vozila onesposobili prestonicu za normalno funkcionisanje! Nezadovoljni primenom Zakona o prevozu putnika u drumskom saobraćaju, odnosno time što inspekcija i Komunalna milicija navodno ne sklanjaju sa ulica nelegalne prevoznike i ne kažnjavaju ih, sa dva protesta blokirali su širi centar Beograda i primorali građane na pešačenje, kašnjenje i maltretiranje od 12.00 do 16.00. Protestne vožnje i blokada Nemanjine i Kneza Miloša od 13.00 do 15.00 trajaće do petka. (...) Od sledeće nedelje najavljuju blokade tokom saobraćajnih špiceva. Sedmicu nakon toga, jedna grupa taksista će zaustaviti saobraćaj u prepodnevnom, a druga u popodnevnom špicu, odnosno od 7.00 do 10.00 i od 13.00 do 17.00 časova.

U ovom prvom tekstu o protestima taksista, koje su *Novosti* objavile, započinje se *in medias res*. Naime, ako se prate prethodni onlajn brojevi ovih novina, praktično nije bilo ni vesti kojom se najavljuje mogući protest taksista, međutim, prvog dana protesta naslov koji govori o ovom događaju već je prilično dramatičan: upotrebom glagola *radikalizovati* presuponira se da se neki proces već odvija (iako je to bilo prvo okupljanje) i implicira se da će protest dobiti na intenzitetu i stvoriti još veće probleme. Pitanje je kome i na koji način? Verovatno običnim građanima, budući da je u tekstu navedeno kako će „blokada biti dvokratna”. Treba reći da se u tekstu nalaze razlozi za „nezadovoljstvo” taksista, tj. navodi se zbog čega su se odlučili za protest, pri čemu prvo nije identifikovan akter kauzator (zahvaljujući nominalizaciji – „nezadovoljni primenom...”) koji ne primenjuje Zakon o prevozu putnika u drumskom saobraćaju, da bi potom bio iskazan funkcionalnom metonimijskom identifikacijom – „inspekcija/komunalna milicija koja – navodno – ne sklanja s ulica nelegalne prevoznike”. Kako je reč o protestima i protestovanju, koje je uvek, kako je gore rečeno, usmereno protiv nekoga/nečega zbog određenih neslaganja, iznenađuje da se o tome malo ili nimalo (kako ćemo videti) piše u prvom članku (ali i potonjim izveštajima). Drugim rečima, najčešće su potpuno elidirani, tj. potisnuti neki od aktera koji su veoma važni kad je reč o radnji i okviru protestovanja.

Ključni elementi, tako, u prvom tekstu koji se bavi protestom taksista ne čine razlozi koji su doveli do samog protesta, nego su to, naprotiv, lekseme koje imenuju procese – a ujedno predstavljaju perspektivu iz koje se posmatra protest i pomoću kojih će se uokviravati protest – glagol i glagolska imenica (propraćena bitnim pridevskim determinatorom): TAKSISTI *su* u ponedeljak sa više od 2.000 vozila *onesposobili* prestonicu za *normalno funkcionisanje*!

U RSJ (2007) gl. *onesposobiti* definiše se na sledeći način: „(nekoga) učiniti nesposobnim (za rad, za normalno obavljanje poslova)”. Taksisti su, u članku, postavljeni u poziciju agentivnog aktera (u funkciji subjekta), njihovo sredstvo za rad (vozila) postalo je sada instrument u službi protesta i proizvođenja „disfunkcionalnog efekta”, dok je trpilac takve radnje – prestonica, preko koje se metonimijski

identifikuju njeni građani/stanovnici, koji bi u njoj trebalo da rade, tj. „normalno funkcionišu”. No, taksisti su svojim postupanjem stvorili nenormalnu situaciju. Semantika okvira protesta potisnuta je drugim okvirom aktiviranim gl. *onesposobiti*, koji sada služi za određenje inicijalnog načina uokviravanja ovog događaja, što bi se bipropozicionalno/bisituativno ovako dalo odrediti:

neko_{SupraAg1} čini_{pred1-kauz} nešto čime onemogućava drugog_{SubAg2} da čini što bi inače
(normalno) činio_{nerealiz. pred2*}¹⁰

Prema tome, formira se okvir sputavanja/onemogućavanja gde Ag₁ (taksisti) postupa tako da pac/subAg₂ (građani) ne radi ono što bi uobičajeno radio. Ta vrsta nadređenosti taksista kao Ag₁ nad svima ostalima (građanima/stanovnicima) kao pac/subAg₂ očita je i u nastavku teksta, što se iskazuje opšteprinudnim gl. *primorati*:¹¹ / Taksisti su/ primorali građane na pešačenje, kašnjenje i maltretiranje.

U ovom primeru ta vrsta opresije koju taksisti čine prema građanima posebno je vidljiva iz upotrebe glagolskih imenica što kondenzuju kauzirane predikacije kojima se denotira šta građani sada preživljavaju (umesto onoga što bi bilo normalno): oni sada moraju da pešače, pa zbog toga kasne, a sve je zapravo veliko maltretiranje, odnosno građani su primorani na pešačenje (umesto vožnje), što rezultira njihovim kašnjenjem, a sve se to može opisati kao – maltretiranje. U ovakvom uokviravanju malo šta je ostalo od izvornog okvira protesta, još izrazitija je supresija odnosno, ekskluzija drugih aktera (onih koji bi, barem po shvatanju taksista, bili uzročnici dešavanja), dok se u dve glavne uloge javljaju taksisti i građani, s bitno različitim, tj. asimetričnim stepenom agentivnosti.

Drugačija perspektiva u odnosu na dešavanja može se videti isključivo u delovima novinskog članka kada se citiraju i parafraziraju sami akteri događaja (taksisti), kada se opet javlja (na početku) pomenuti treći akter (Saobraćajna inspekcija i komunalna milicija), drugde u članku/člancima inače potpuno isključen:

[Vn01] Najveći krivci za ovu anarhiju su Saobraćajna inspekcija i komunalna milicija. Ove institucije uporno odbijaju da sprovode Zakon, dok učestalo kontrolišu i kažnjavaju regularne taksiste. Ovaj protest je upozorenje pred radikalizaciju – navode predstavnici „Bunta“.

I još jedan okvir se (pored pomenutog vezanog za onesposobljavanje/sputavanje) realizuje u prvom članku o protestu – to je konfliktni ili konfrontativni okvir između građana i taksista:

[Vn01] Između besnih građana [i taksista], koji su kasnili na posao i u školu, izbijale su povremeno čarke. Jedna takva dogodila se na raskrsnici Starine Novaka i Ilije Garašanina. Ipak, većih incidenata nije bilo.

¹⁰ Simboli i skraćenice: SupraAg1 – agens nadređene predikacije (ovde radnje sputavanja), SubAg2 – agens podređene predikacije (one koja je onemogućena/sputana), Pac-SubAg2 – odnosi se na istog aktera kao i prethodna oznaka (SubAg2), ali naglašava da je taj akter trpilac radnje nadređene predikacije, pred1-kauz. – prva predikacija, ona koja je kauzirajuća (ovde iskazana gl. *onesposobiti*), nerealiz. pred2 – druga predikacija, ona koju je drugi akter (SubAg2) onemogućen da izvrši.

¹¹ Više o ovim glagolima i kauzativno-manipulativnom konceptu, te njegovoj realizaciji u srpskom jeziku v. monografiju M. Alanovića (2011).

U pomenutom primeru nije navedeno ko je inicirao „čarke”: upotrebom glagola „izbijati” sa nominalnim izrazom „čarke” u subjekatskoj poziciji ne identifikuju se agensi, koji su tematizovani predložko-padežnom konstrukcijom u inicijalnoj rečeničnoj poziciji („između besnih građana i taksista”), pri čemu nije utvrđen „pokretač”, tj. inicijator prepirki i svađe.

Ovaj se konfrontativni okvir pojavljuje i u petom tekstu o protestima u Beogradu, ovog puta u samom naslovu članka posvećenog ovom događaju:

[Vn05] Koškanje taksista i nezadovoljnih građana

Poput prethodnog primera i ovde je, zahvaljujući nominalizaciji (deverbativ „koškanje”), izbegnuto direktno pripisivanje odgovornosti za otpočinjanje svađe i prepirke, konstatuje se jedino ko u tom preganjanju učestvuje, uz ponovnu kvalifikaciju samo jednog od učesnika, građana – dok su u prvom slučaju bili „besni”, sada su građani „nezadovoljni”.

U jednom drugom izveštaju ne insistira se na kauzativnom okviru koji građane postavlja u poziciju trpilaca a taksiste u opresore, nego se samo naglašava protestni karakter njihovog okupljanja:

[Vn02] Taksisti su održali protest u Beogradu, drugi po redu. Oni su se najpre okupili na četiri lokacije, odakle su krenuli ka centru Beograda, a to su Obrenovački put na Čukarici, Blok 70 na Novom Beogradu, kod Pionira na Paliluli i u Kumodraškoj na Voždovcu. U 13 sati su krenule protestne vožnje ka centru grada, a taksisti su se okupili u Nemanjinoj, kod zgrade Vlade, a blokada saobraćaja okončana je oko 15 sati. Protestne vožnje išle su preko prometnih saobraćajnica kao što su Autokomanda, Slavija, Bulevar Mihajla Pupina, Brankov most, Terazije, pored Beogradskog sajma, pa u Kneza Miloša, Nemanjinu, Takovsku... Kretali su se u četiri pravca (...).

Bez upućivanja protiv koga/čega se protestuje, odnosno potiskivanjem razloga protesta, konstatuje se kako su „taksisti održali protest”, tj. gde su se okupili („u Nemanjinoj”) i kuda su se kretali, u koja četiri pravca su „išle protestne vožnje”. Tek se jednom spominje da je postojala „blokada saobraćaja”, bez dodatnih kvalifikacija.

I u narednih nekoliko dana izveštavanje o ovom događaju svodi se na konstataciju da se protesti odvijaju i nastavljaju:

[Vn06] UKOLIKO im ne budu ispunjeni zahtevi, taksisti će sledeće nedelje da protestuju u popodnevnom špicu i uvešće još dva pravca, trase, iz kojih će ići ka centru Beograda. Do kraja nedelje protesti se neće radikalno menjati, ostaće u suštini iste trase i satnica kojima će ići ka zgradi Vlade i Nemanjinoj. Dogovoreno je da svi taksi prevoznici koji imaju aplikacije dobiju i panik taster koji će da koriste kada budu ugroženi.

Ovo je saopšteno ispred zgrade Vlade Srbije, gde su se okupili taksisti nastavljajući tako proteste koje su započeli prošle nedelje.

Konstatovano je (u tački 2.1) kako bi izgledao filmorovski protestni okvir, odn. šta se sve uključuje u njega: pored same radnje, otvara se mesto za onoga ko protestuje i za ono (ili onoga) protiv čega (ili koga) se protestuje, drugim rečima, što je uzrok protesta. U prethodnom primeru, vidi se ko je agens, ali je kauzator, odn. uzročnik koji je uopšte i doveo do protesta – neiskazan. Istina je, međutim, da

navedeni deo članka nudi složeniju sliku onoga što se zbiva: u kondicionalnoj klauzi pominje se da taksisti traže da im budu ispunjeni zahtevi, u suprotnom nastavljaju proteste. Tako dobijamo sledeću shemu:

UZROK ----- PROTEST ----- ZAHTEVI

taksisti
adresar

saobraćajna inspekcija i komunalna milicija
zahteva implicitan

otklanjanje uzroka za proteste

Taksisti su (u primeru [Vn06]) u poziciji vršioca (i adresanta) dve rečenične predikacije – protestne i one kojom se nešto zahteva – čini se kao da su jedino oni delatni u čitavoj situaciji, premda su zahtevi usmereni ka otklanjanju uzroka koji je i doveo do protesta. Ipak, oni koji su uzročnici i oni kojima su zahtevi upućeni ostaju neimenovani (zbog pasivne konstrukcije), pa je jedino iz konteksta i mesta održavanja protesta (zgrada Vlade i Nemanjina) jasno ko bi trebalo da bude adresat ispostavljenih zahteva, dok se isključivo iz ranije objavljenih članaka može (pokušati) utvrditi ko je uzročnik i šta je dovelo do protesta uopšte (nepostupanje inspekcije i komunalne milicije shodno Zakonu).

S proticanjem vremena okvir koji je podrazumevao kao glavne aktere (samo) taksiste kao agense i proces koji vrše („protestovanje”) još je ređi, što najbolje ilustruje sledeći naslov i lid (sedmog dana protesta):

[Vn07] BLOKADA TAKSISTA: Prestanite da maltretirate građane Srbije
(...) Rešenje se, međutim, ne nazire, pa će se blokade nastaviti.

BEOGRADSKI taksisti i u utorak su, sedmi dan zaredom, nastavili da blokiraju prestoničke ulice, pa su svi koji u vremena protesta moraju da stignu na posao, školu ili kod lekara, praktično ponovo bili pretvoreni u taoce prevoznika. Tako će, najverovatnije, biti i narednih dana, jer se beogradskim kolegama polako pridružuju novosadski i taksisti u Nišu, a, prema nekim najavama, taksisti iz cele Srbije od ponedeljka će doći u Beograd da podrže zahteve taksista.

Širi centar grada u utorak je bio paralisiran od 13 do 15 časova, a saobraćaj je normalizovan tek uveče. Rešenje se, međutim, ne nazire, pa će se blokade nastaviti.

Taksisti se opet postavljaju u agentivnu ulogu, ali ne unutar pomenutog protestnog okvira nego još jedanput unutar opresivnog okvira koji podrazumeva, na jednoj strani, opresora/siledžiju/nasilnika/grubijana i, na drugoj strani, žrtvu takvog nasilničkog/napasničkog ponašanja – „obične građane”.¹² Direktni apel je upućen taksistima: „prestanite da maltretirate građane Srbije!” A prilično je jasan i okvir maltretiranja, koji uključuje oba relevantna aktera: taksisti i građani Srbije,

¹² Ovde se termin opresivni (ili opresivno-inhibitorni) okvir (u smislu da se pod njime podrazumeva slika u kojoj jedan akter tlači, pristiska, tiranizira drugog aktera) koristi kao generički, tj. hiperonimski naziv za one, specifičnije okvire registrovane u člancima, kakav je okvir onesposobljavanja/onemogućivanja, zatim maltretiranja, pretvaranja nekog u taoce i sl.

vršio i trpio, subjekti i objekti procesa maltretiranja. Na ovakav okvir, prizvan glagolom *maltretirati*, skladno se naslanja i sledeći, inače veoma čest (i već pomenut) sputavajući/inhibirajući okvir, prisutan u gotovo svim analiziranim novinskim člancima, ostvaren ovde pomoću glagola *blokirati*:

[Vn07] BEOGRADSKI taksisti i u utorak su, sedmi dan zaredom, nastavili da blokiraju prestoničke ulice (...).

Ovog puta drugo mesto koje otvara gl. *blokirati* popunjeno je imeničkom frazom koja denotira nešto neživo (ulice), ali se metonimijskom transpozicijom i ovde može pretpostaviti da se blokada ne odnosi samo na ulicu nego zapravo na one koji se kreću ulicom (bilo peške bilo vozilima) – dakle opet na građane. U istom tonu će se nastaviti i izveštavanje u narednim člancima:

[Vn07] Taksisti ponovo zaustavili grad
Beogradski taksisti blokirali su danas, osmi dan, ulice prestonice, nastavljajući pritisak da se ispune njihovi zahtevi, odnosno ukine aplikacija „CarGo“.

(...)

Saobraćaj u širem centru prestonice bio je paralisiran, gradski prevoz se otežano odvijao, tako da su građani bili prinuđeni da i danas, kao i prethodnih sedam dana, pešače do posla, škole, lekara... I turisti koji grad razgledaju iz otvorenog autobusa bili su u nemilosti taksista.

Jedina novina je što se sada u poziciji trpilaca ne nalaze više samo građani Srbije nego i turisti koji „su bili u nemilosti taksista“. Implicitna kvalifikacija taksista kao agensa radnje maltretiranja sada je dobila svoju potvrdu, jer se pokazuje da oni nemaju milosti ni prema kome.

U tom okviru prizvanom leksemom *maltretirati*, posebno se ističe još jedna reč: *taoci*. Građani ne samo da su maltretirani nego su oni zapravo taoci taksista:

[Vn07] (...) svi koji u vreme protesta moraju da stignu na posao, školu ili kod lekara, praktično su pretvoreni u *taoce* prevoznika.

Određujući građane preko odredišta (zaposleni, učenici, bolesni) ukazuje se na to da prevoznici nemaju obzira ni prema kome, da njihovo delanje izrazito negativno utiče na različite (a zapravo na sve) grupe stanovništva. Iako nije okvir uveden glagolom, imenica u predloškom akuzativu indirektnog objekta (a generativno posmatrano leksičko jezgro / imenski predikativ dubinskog predikata: *pretvoreni u taoce* ← *postali su taoci*) jasno signalizira kakvo je stanje: jer, *talac* jeste (prema RSJ 2007) „osoba čijim se životom jemči ispunjenje neke obaveze ili iznuđuje postizanje kakvog cilja“. I mada nije reč o ugrožavanju života, drastična slika se formira pred čitaocima dnevnih novina: taksisti svojim postupcima pretvaraju građane u instrument za potkusurivanje s nadležnima.

2.3. U *Politikinom* izveštavanju nema većih razlika ili alternativnih okvira spram onoga što se moglo pročitati u *Novostima*. Evo jednog primera:

[Pol01] Kao i juče, zatvoreni su bili potezi oko Trga Nikole Pašića ka Dečanskoj i Terazijском tunelu, Takovska ulica od Glavne pošte ka Cvijićevoj, ulica Kneza

Miloša, kao i Nemanjina od Slavije do Savskog trga, a taksisti su ponovo napravili „čep” na raskrsnici ulica Kneza Miloša i Nemanjine.

Zbog blokiranih ulica i paralisanog gradskog prevoza, veliki broj Beograđana pokušavao je peške da dođe do odredišta, a nemali broj na taj način je prelazio i mostove iz Novog Beograda u stari deo grada i obratno.

Da se i ovde koristi okvir blokiranja, odn. onemogućavanja (slobodnog) kretanja, vidi se i po upotrebi kolokacije „napraviti čep”, gde se za takvu radnju (njenog prouzrokovača) vezuju taksisti kao agentivni participanti. Takva se slika dobija i u narednim rečenicama zbog upotrebe odgovarajućih pasivnih participa glagola *blokirati* i *paralisati*: „zbog blokiranih ulica i paralisanog gradskog prevoza”, gde odgovornost za takvu situaciju nije eksplicitno u datoj rečeničnoj konfiguraciji naznačena, ali je iz prethodnog konteksta jasno na kome leži krivica za blokiranje i paralisanje grada.

I drugi (pod)tipovi (generičkog) opresivnog okvira, kakvi su se sretali (i dominirali) u *Novostima*, nalaze se i u *Politici*. O tome rečito govori sledeći naslov i tekst:

[Pol02] Građani taoci taksista

Ako se neko svojski trudi da se zameri Beograđanima to su poslednjih dana taksisti. Koliko god tvrdili da im to nije namera, ozbiljno remete svakodnevicu žitelja glavnog grada. Već tri dana u poslepodnevnim satima oni, iako ne blokiraju u potpunosti gradske ulice, ipak uspešno parališu Kneza Miloša, Nemanjinu, Slaviju, Trg Nikole Pašića, Takovsku... Iako to čine kako bi se sa taksi tržišta proterala konkurencija koju smatraju nelojalnom, jedini taoci ove blokade su Beograđani.

Ista verbalizacija i leksikalizacija, kao i u nekolikim člancima prethodno posmatranog dnevnog lista, i ovde se uočava. Opet je okidač za okvir imenica *talac* (kao leksičko jezgro redukovanog kopulativnog predikata u naslovu i, potom, u poslednjoj rečenici izdvojenog teksta) koja denotira kakvo je stanje i kako su raspoređene uloge: taksisti pokušavaju da navedu Vladu da ispune njihove zahteve koristeći se građanima kao sredstvom iznude.

I drugde u člancima ovih novina nalazimo gotovo identičan verbalni repertoar: blokiranje gradskih ulica (doduše, „ne u potpunosti”), paralisanje centralnih beogradskih ulica i sl. Da su taksisti „remetilački faktor”, eksplicitno se navodi u tekstu („remete svakodnevicu žitelja glavnog grada”), što takođe doprinosi okviru i slici koja se formira o protestu u ovim novinama.

U oštrm kontrastu s takvom slikom taksista stoje građani:

[Pol02] I juče su bezuspešno u centru čekali autobuse, trolejbuse i tramvaje. Stajališta su bila krcata izmučenim putnicima. (...) Kao i pešaci, koji sve više gundaju na ovakvo ponašanje taksista, ni vozači nisu mnogo bolje volje. (...) Koliko građani trpe zbog nezadovoljstva taksi esnafa, i dalje ubedljivo najbolje svedoči Trg Nikole Pašića (...).

Na navedeno se skreće pažnja kako procesima koji se pripisuju građanima kao akterima, tako i kvalifikacijom, odnosno njihovom determinacijom: npr. „*bezuspešno čekaju* autobuse, trolejbuse...”; „*stajališta su krcata izmučenim putnicima...*”; „*građani trpe zbog nezadovoljstva taksi esnafa...*”

Nešto drugačiji okvir prepoznaje se u sledećem članku:

[Pol04] Taksisti jači od države

Zašto su vlada, Grad Beograd i MUP dozvolili višednevni haos na beogradskim ulicama

Taksisti usred radnog dana blokiraju grad, a nadležna ministarstva, grad i policija ništa ne preduzimaju da pomognu Beograđanima, koji su sve to trpeli i juče, četvrti dan zaredom. Rešenja niko ne predlaže, a ministri se oglašavaju u medijima, ali samo da bi odgovornost prebacili jedni sa drugih. (...)

Tek posle dva dana nesnosne gužve i haosa koje stvaraju taksisti Ružić im je poručio da se njegovo ministarstvo ne bavi registracijom udruženja, već da je to zadatak Agencije za privredne registre, ali da je vlada spremna za razgovor na tu temu.

Uvođenjem novih aktera – Vlade, Grada Beograda i MUP-a – uz već poznate (taksiste, građane), stvari se dodatno intenziviraju, jer se taksisti predstavljaju jačim od države, iako to ne bi smeo biti slučaj. Kritika je sada usmerena ne samo ka taksistima nego i ka državnim organima koji su dopustili, umesto da spreče, da se stvaraju „nesnosne gužve i haos”. A građani su opet pasivni učesnici u događajima, koji čekaju pomoć dok „grad i policija ništa ne preduzimaju da im pomognu”.

2.4. Kako se o protestima pisalo u dnevnom listu *Danas*? Prvo, treba napomenuti da je u ovom dnevnom listu objavljeno manje tekstova o protestu taksista nego u drugim dvama posmatranim listovima, pa je i korpus u slučaju lista *Danas* nešto manjeg obima u odnosu na korpuse iz *Novosti* i *Politike*.

[Dan01] Taksisti počeli svakodnevne proteste

Traže da država kazni one koji, kako kažu, nezakonito posluju i bave se taksi prevozom preko aplikacija.

Predsednik Udruženja taksista Srbije Aleksandar Bijelić kaže za *Danas* da traže zabranu za sve one koji prevoze putnike a nisu usklađeni sa zakonom.

Taksisti su danas na ulici ostali do 15 časova, sutra se protest nastavlja istim tempom.

U tekstovima dnevnog lista *Danas* zbivanja na beogradskim ulicama dobijaju, ako se može tako reći, očekivani protestni okvir: to je protest usmeren prema onima, kako se u članku navodi, koji „nezakonito posluju”. U fokus je postavljen, dakle, protest i istaknuti su razlozi za njegovo pokretanje. Da li i kakve posledice po građane ima sam protest – nije ovde navedeno. Čak se, u prvom tekstu, ne navodi blokada ulica, nego se samo konstatuje kako su „taksisti ostali na ulici do 15h”. Upotrebom glagola *ostati* okvir se svodi samo na jednog učesnika, onoga u subjekatskoj poziciji (taksiste), budući da je glagol neprelazan, jednoaktantni, tj. ne otvara mesto za druge učesnike. Istina, podrazumevana je sintaksička (i semantička) pozicija za spacijalnu dopunu (na ulici), ali se bilo kakva usmerenost prema drugim učesnicima, njihovo ometanje ili uskraćivanje slobode kretanja, ovim okvirom/rečeničnom konfiguracijom ni ne nagoveštava. Takav se okvir ponavlja i u narednim tekstovima:

[Dan03] U ponedeljak ponovo protesti taksista

Organizatori protesta poručuju da će taksisti na ulicama biti sve dok im država ne ispuni zahtev – a to je, kako navode, da počne da se primenjuje Zakon o prevozu

putnika, kako bi se zabranio rad, kako kažu, nelegalnim prevoznicima koji posluju uz pomoć aplikacije.

Taksisti sutra u protestu od 14 do 17, Gazela neće biti blokirana

Kako je protest odmicao (a broj tekstova o njima rastao), počeli su se javljati i okviri koji su dominirali u *Novostima* i *Politici*, aktivirani istim ili sličnim leksemama. Dakle, i ovde se pojavljuje okvir blokiranja, ali se ne ističu građani koji su sputani u kretanju, nego se izrazito naglašavaju ulice i saobraćajnice koje su blokirane (ili zatvorene):

[Dan06] Prema najavi taksista, situacija na ulicama Beograda danas će biti slična jučerašnjoj, pošto će protesti biti nastavljeni po „radikalizovanim metodama”, u vreme kada počinje poslepodnevni špic, od 14.00 do 17.00.

Kolona automobila sa novobeogradske strane će se prvo sliti na Gazelu, dok će druga potpuno blokirati Slaviju, ali i sve saobraćajnice u krugu od barem jednog kilometra. To znači da će pored uobičajenih lokacija koje će biti zatvorene, poput Trga Nikole Pašića, Ulice kneza Miloša, Takovske, poteza od Slavije do Savskog trga, dela Bulevara kralja Aleksandra, saobraćaj biti potpuno paralisano u Bulevaru oslobođenja, Makenzijevoj, Beogradskoj, Kralja Milana i ostalim saobraćajnicama koje vode od Slavije u različite delove grada.

U [Dan06] uočava se deagentizovana rečenica „protesti će biti nastavljeni”, gde se u subjekatskoj poziciji, formalno gledano, nalazi imenica *protesti* uz fazni glagol *nastaviti* u pasivnom participu. A fazni glagoli, budući su nepotpunog značenja, zahtevaju dopunu, pri čemu je, u primeru, dopuna faznog glagola upravo realizovana na subjekatskoj poziciji. Drugim rečima, moglo se reći da „će se nastaviti s protestima” (ili „nastaviće se da se protestuje”), te samo kontekst može pružiti odgovor na pitanje o vršiocu tog procesa. Konačno, na samom kraju, registruje se i okvir blokiranja (koje se odnosi na ulice i trgove) i, njemu ekvivalentan, okvir paralisanja (odnosi se na saobraćaj).

3. Zaključak

Iz analize se može ustanoviti koji su se to površinski okviri (prema Lakoffovoj terminologiji) javljali u novinskim izveštajima o protestima. Ako se ovi površinski okviri povežu s entmanovski shvaćenim medijskim okvirima, onda se može konstatovati kako različiti mediji, odnosno dnevni listovi sugerišu i različito sagledavanje reprezentovanog problema, tj. različito uokviruju protest, ali i da imaju, isto tako, i zajedničkih crta. Uostalom, kako pisati o dvonedeljnim svakodnevnim protestima? Da li je zaista moguće svaki put ponavljati istu priču, navoditi iste razloge koji su doveli do protesta, zar je moguće izbeći izveštavanje o onome što se iz dana u dan zbivalo na ulicama? Naravno da je odgovor negativan. Tako se pokazalo da su u *Novostima* dominirali opresivno-inhibitorni (onesposobljavanje građana, maltretiranje, pretvaranje stanovnika u taoce, blokiranje i sl.) i konfliktni/konfrontativni okviri (konflikti taksista sa sugrađanima i sl.), dakle tematizovano

je kako delovanje taksista utiče na svakodnevicu (većine) Beograđana. Stoga su i građani dobili važno mesto u izveštajima, po pravilu u pacijativnoj ulozi, kao akteri koji izrazito trpe zbog protesta. Iz ovoga se može sugerirati zaključak kako je u *Novostima* češće nego drugde, zahvaljujući takvim delegitimišućim okvirima, negativno evaluiran protest. U *Politici* je bilo i takvih (pre svega, opresivno-inhibitornih) okvira, ali i onih koji su postavljali u prvi plan same proteste i razloge za njih, pa se čak i problematizovalo pitanje odgovornosti/nereagovanja države zbog blokiranja ulica, paralisanja saobraćaja, „stvaranja haosa”. Iako se i u ovim izveštajima oseća delegitimizacija protesta, pokazano je više razumevanja za njih (navođenjem razloga za protestovanje), a ukazano je i na propuste državnih organa. Naposljetku, u dnevnim novinama *Danas*, češće nego u prethodna dva lista, figurirao je sam okvir protesta, uz često upadljivu supresiju drugog participanta – građana (kao trpilaca zbog delovanja taksista), dakle, reč je o nekoj vrsti legitimizacije protesta (afirmativni okvir), ali uz, docnije, prisutne i inhibitorne okvire blokiranja/paralisanja (koji se očito svugde pojavljuju i zajednički su svim trima listovima).

Literatura

- Alanović, M. (2011). *Kauzativnost – manipulativnost: od koncepta ka formi*. Novi Sad: Filozofski fakultet.
- Barsalou, L. (1992). Frames, concepts, and conceptual fields. In: A. Lehrer, E. Feder Kittay (eds.), *Frames, fields, and contrasts* (pp. 21–74). Hillsdale: Lawrence Erlbaum Associates.
- Cappella, J. N., & Jamieson, K. H. (1996). News frames, political cynicism, and media cynicism. *The Annals of the American Academy of Political and Social Science*, 546, 71–84.
- De Vreese, C., & Peter, J., & Semetko, H. (2001). Framing Politics at the Launch of the Euro: A Cross-National Comparative Study of Frames in the News. *Political Communication*, 18/2, 107–122.
- Entman, R. M. (1993). Framing: toward clarification of a fractured paradigm. *Journal of Communication*, 43/4, 51–58.
- Fillmore, C. (1977). Scenes-and-frames semantics. In: A. Zampolli (ed.), *Linguistic Structures Processing* (pp. 55–79). North Holland.
- Gamson, W., & Modigliani, A. (1989). Media discourse and public opinion on nuclear power: A constructionist approach. *American Journal of Sociology*, 95, 1–37.
- Gitlin, T. (1980). *The whole world is watching*. Berkeley: UCP.
- Goffman, E. (1974). *Frame analysis: An essay on the organization of experience*. Boston: Northeastern University Press.
- Lakoff, G. (2004). *Don't Think of an Elephant! Know your values and frame the debate*. Vermont: White River Junction, Chelsea Green Publishing.
- Lakoff, G. (2006). *Thinking Points: Communicating Our American Values and Vision*. New York: Ferrar, Straus and Giroux.

- Löbner, S. (2014). Evidence for Frames from Human Language. In: T. Gamerschlag et al. (eds.), *Frames and Concept Types* (pp. 23–67). Dordrecht: Springer.
- RSJ (2007). *Rečnik srpskoga jezika*. Novi Sad : Matica srpska.
- Semetko, H., & Valkenburg, P. (2000). Framing European Politics: A Content Analysis of Press and Television News. *Journal of Communication*, 50/2, 93–109.
- Tankard, J. 2001. The empirical approach to the study of media framing. In: S. Reese et al. (eds.), *Framing public life* (pp. 95–106). Mahwah, NJ: Erlbaum.

Strahinja Stepanov

ON THE ALTERNATIVE FRAMING OF EVENTS IN NEWSPAPERS

Summary

In this paper the author combines two frame theories – framing in communicology (media studies) and (Fillmore’s) frame semantics – in order to show how one event – the protest of taxi drivers in the autumn of 2019 – is alternatively portrayed and written about in three different daily newspapers. From the undertaken analysis, it can be established which surface frameworks (Lakoff’s term) appeared in newspaper reports on the protests. If these surface frameworks are connected with Entman’s understanding of media frames and framing, then it can be stated that different media, i.e. dailies, also suggest different views of the represented event, i.e. they frame the protest differently, but they also contain some common features. After all, how does one write about a two-week taxi drivers’ protest? Is it really possible to repeat the same story every time, to state the same reasons that led to the protest, is it possible to avoid reporting on what was happening on the streets day by day? Of course, the answer is *no*. Thus, it was shown that in the *Novosti* daily paper oppressive-inhibitory frames (disenfranchisement of citizens, harassment, turning citizens into “hostages”, conflicts with fellow citizens, etc.) were dominant. In this newspaper the effects of the taxi drivers’ protest on the everyday life of (most) Belgradians were the focus of attention. Therefore, the citizens were given an important place in the reports, with the thematic role of patients in the texts or actors who suffer because of the protests. From this it can be concluded that in *Novosti*, more often than in other papers, owing to such delegitimizing framing, the protest was evaluated negatively. There were similar or identical frames in *Politika* as well, but also those frames that put the protests in the foreground and the reasons that led to them, and even the issue of responsibility / non-reaction of the state was recognized. Although delegitimization was evident here too, more understanding was shown for the protests (i.e. reasons for protesting), and the oversights and inadequate handling of the situation by the institutions were also pointed out. Finally, in the daily newspaper *Danas*, more often than in the two aforementioned newspapers, the protest frame itself appeared, with the conspicuous absence / suppression of the second participant – citizens (as victims of the taxi drivers’ protests), therefore, in a way, legitimizing the protests (affirmative framing), but also, in later reporting, with some types of inhibitory frames (which apparently appear in all three newspapers).

straxstepanov@yahoo.com